

รายวิชา ศิลปะ (นาฏศิลป์)

รหัสวิชา ศ๒๑๑๐๑ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒ เรื่อง รูปแบบท่วงท่าลีลานาฏศิลป์

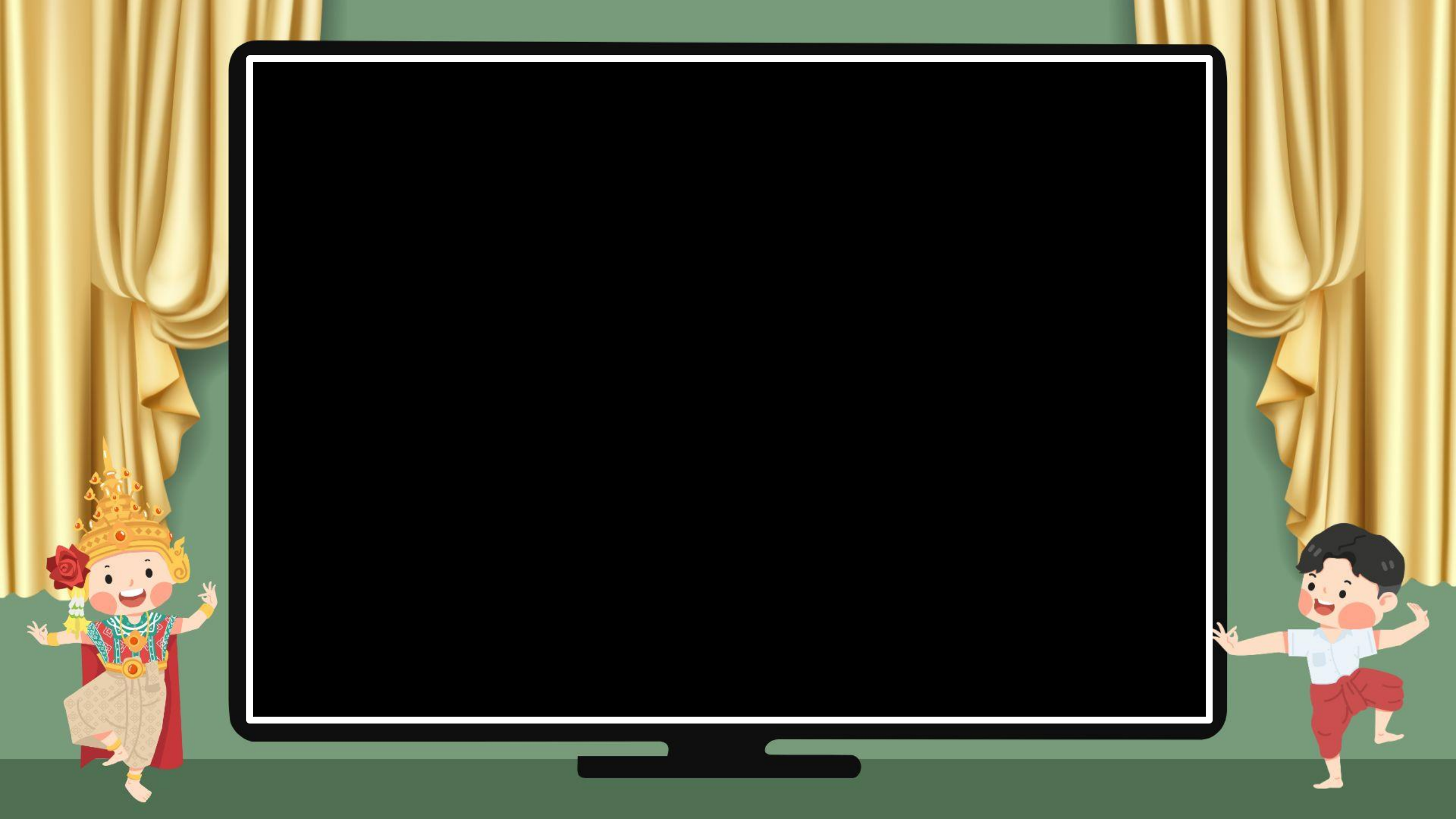
เรื่อง รูปแบบการแสดงนาฏศิลป์ไทย

ครูผู้สอน ครูโชติกา สมพงษ์

เรื่อง รูปแบบการแสดง
นาฏศิลป์ไทย

สื่อวีดิทัศน์ใช้เพื่อการศึกษาเท่านั้น

ขอขอบคุณสื่อวีดิทัศน์ จาก ช่อง Siammelody

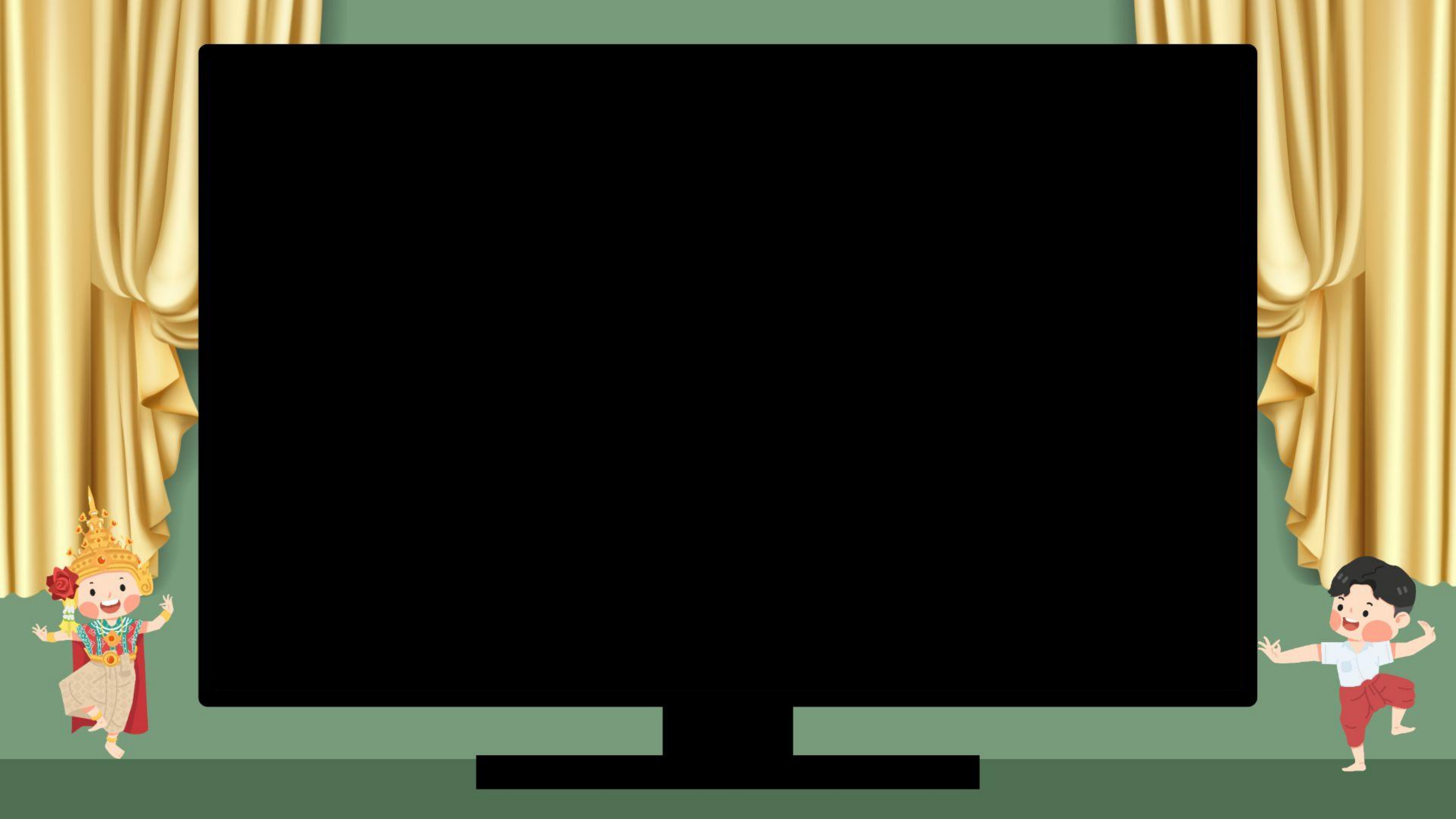
เรื่อง รำพลายชุมพล ออกม้า

โดย ดร.ศุภชัย จันทรสุวรรณ (ศิลปินแห่งชาติ)

วันที่สืบค้น ๒๔ มิ.ย. ๒๕๖๘

แหล่งที่มา <https://www.youtube.com/watch?v=tOFamI9d3Fc>

สื่อวีดิทัศน์ใช้เพื่อการศึกษาเท่านั้น

ขอขอบคุณสื่อวีดิทัศน์ จาก ช่อง Siammelody

เรื่อง ระบำกฤดาภินิหาร (รำอวยพร)

วันที่สืบค้น ๒๔ มิ.ย. ๒๕๖๘

แหล่งที่มา <https://www.youtube.com/watch?v=UdVQj-N7f5s>

สื่อวีดิทัศน์ใช้เพื่อการศึกษาเท่านั้น

ขอขอบคุณสื่อวีดิทัศน์ จาก ช่อง Refuse kamikaze

เรื่อง การแสดงโขน เรื่องรามเกียรติ์

ชุดพระรามตามกวาง

วันที่สืบค้น ๒๔ มิ.ย. ๒๕๖๘

แหล่งที่มา <https://www.youtube.com/watch?v=qZ3X9nplud8>

สื่อวีดิทัศน์ใช้เพื่อการศึกษาเท่านั้น

ขอขอบคุณสื่อวีดิทัศน์ จาก ช่อง Natt Sweetty

เรื่อง พระลอหลงสวน

วันที่สืบค้น ๒๔ มิ.ย. ๒๕๖๘

แหล่งที่มา <https://www.youtube.com/watch?v=9RN9c1wSZdQ>

คำถาม

นักเรียนเคยดูการแสดงที่ครูนำมาให้ดูไหม
นักเรียนคิดว่ามันมีความเหมือนหรือ
แตกต่างกันอย่างไร

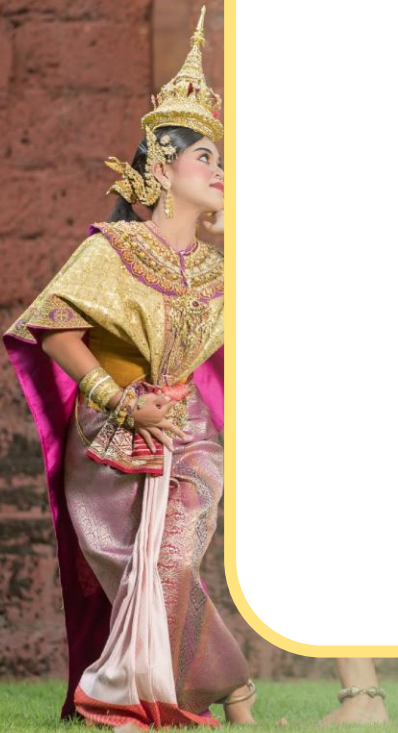
จุดประสงค์การเรียนรู้

๑. วิเคราะห์และอธิบายรูปแบบการแสดงนาฏศิลป์
๒. เขียนอธิบายสรุปความรู้ของรูปแบบการแสดงนาฏศิลป์ได้
๓. เห็นคุณค่าของการแสดงนาฏศิลป์ไทยแต่ละประเภทและแนวทางในการสร้างสรรค์งานนาฏศิลป์ไทย

องค์ประกอบนาฏศิลป์ไทย

นาฏศิลป์ไทยเป็นศิลปะที่มีความงดงาม อ่อนช้อย และ เป็นเอกลักษณ์ของชาติไทยที่อยู่คู่ชาติไทยมาตั้งแต่อดีตจนถึง ปัจจุบันการแสดงนาฏศิลป์ไทยแต่ละประเภทที่มีความงามนั้น จะต้องมียุคองค์ประกอบนาฏศิลป์ที่ช่วยให้การแสดงมีความงดงาม และสมบูรณ์ ดังนี้

๑. ลีลาท่ารำ

ใช้เป็นสื่อระหว่างผู้แสดงกับผู้ชมใน
การสื่อความหมายแทนการพูด

เรา

รัก

เจ้า

๒. จังหวะที่ใช้ในการแสดง

จังหวะถือว่าเป็นพื้นฐานในการฝึกหัดการแสดงนาฏศิลป์ ผู้แสดงนาฏศิลป์ไทยจะต้องทำความเข้าใจกับจังหวะ ดนตรี เพื่อให้สามารถรำรำ แสดงท่าทางได้ถูกต้องตามจังหวะ หากแสดงไม่ถูกต้องตามจังหวะจะทำให้การแสดงไม่สวยงามไม่พร้อมเพรียงกัน

๓. คนตรีที่ใช้ประกอบการแสดง

ในการแสดงนาฏศิลป์ไทย จะใช้วงปี่พาทย์
บรรเลงประกอบการแสดงบทเพลงที่ใช้บรรเลง
ประกอบกิริยาของตัวละครแบ่งออกเป็นหน้าพาทย์
ธรรมดา และหน้าพาทย์ชั้นสูง ส่วนมากบรรเลงโดย
ไม่มีเนื้อร้อง การบรรเลงหน้าพาทย์จะบรรเลงตาม
ความหมายและอารมณ์ของตัวละครที่แตกต่างกันไป

๔. คำร้องหรือเนื้อร้อง

การแสดงนาฏศิลป์ไทยมีทั้งชุดการแสดงที่มีบทร้องและไม่มีบทร้อง ประกอบการแสดง ซึ่งในการแสดงที่มีบทร้องจะ使人เข้าใจในการแสดงมากขึ้นและสามารถถ่ายทอดอารมณ์ได้ถูกต้องและมีความสวยงาม

๕. การแต่งกาย การแต่งหน้า

การแต่งกาย

เป็นตัวกำหนดรูปแบบลักษณะการแสดง ประกอบด้วยเสื้อผ้าและเครื่องประดับที่มีความวิจิตรบรรจงและสวยงาม

๕. การแต่งกาย การแต่งหน้า

การแต่งหน้า

- ช่วยปกปิดจุดบกพร่องบนใบหน้า
- ช่วยให้ผู้แสดงดูสวยงาม
- ช่วยอำพรางใบหน้าเพิ่มความสมจริง

๒. อุปกรณ์การแสดง

- ช่วยให้การแสดงนั้นดูสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น
- ผู้ชมไม่ต้องใช้จินตนาการมากในการชมการแสดง
- อุปกรณ์ที่ใช้ในการแสดงจะต้องสวยงามประณีต และถูกต้องตามแบบแผน

ระบำฉิ่ง ใช้ฉิ่งเป็นอุปกรณ์

เซิ้งกะโป๋ ใช้กะลาประกอบการแสดง

รูปแบบการแสดงนาฏศิลป์ไทย

การรำ

ระบำ

การแสดง
เป็นเรื่องราว

การแสดง
เป็นชุดเป็นตอน

การรำ

คือ การแสดงที่มุ่งเน้นถึงศิลปะท่วงท่า ดนตรี ไม่มีการแสดงเป็นเรื่องราว
รำบางชุดเป็นการชมความงาม บางชุดตัดตอนมาจากวรรณคดีหรือบางที่ก็ไม่
จำเป็นที่จะต้องมีเนื้อเพลง เช่นการรำหน้าพาทย์เป็นต้น รำจะแบ่งออกเป็น
๔ ประเภทดังนี้

การรำเดี่ยว

- มุ่งเน้นความสวยงามของการเคลื่อนไหวร่างกาย
- เป็นการแสดงฝีมือของผู้แสดงที่มี
ความสามารถในการรำรำ
- รำรำได้ถูกต้องตรงตามแบบแผน

การรำคู่

การแสดงชุดนี้ไม่จำเป็นจะต้องพร้อมเพียงกันแต่อาจมีท่าที่เหมือนกันก็ได้ เพราะการรำคู่นี้ เป็นการใช้ลีลาที่แตกต่างกันระหว่างผู้แสดงสองคน เช่น ตัวพระกับตัวนาง หรือบทบาทของตัวแสดงนั้น

รำประเลง

รำฉุยฉายกิ่งไม้เงินทอง

การรำหม่ม

การแสดงที่มีผู้แสดงตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป ใช้เพลงบรรเลงประกอบการแสดง
ทั้งมีเนื้อร้องและไม่มีเนื้อร้อง เน้นความพร้อมเพรียงความสมดุลในการแสดง
หรือที่เรียกว่า “ระบำ”

รำละคร

การรำที่ใช้ในการแสดงละครหรือโขน เป็นการแสดงท่าทางสื่อความหมาย
ไปกับบทร้องหรือบทละคร และเพลงหน้าพาทย์ต่าง ๆ ในการแสดงละคร

รูปแบบการแสดงนาฏศิลป์ไทย

การรำ

ระบำ

การแสดง
เป็นเรื่องราว

การแสดง
เป็นชุดเป็นตอน

ระบำ

- เป็นการแสดงตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป
- ใช้เพลงบรรเลงประกอบการแสดงทั้งที่มีเนื้อร้องและไม่มีเนื้อร้อง
- เน้นความพร้อมเพรียง ความสมดุลในการแสดง
- เรียกว่า “ระบำ” ซึ่งรวมไปถึง “เซิ้งและฟ้อน” เพราะมีรูปแบบการแสดงที่เหมือนกัน แต่แสดงออกถึงความแตกต่างของแต่ละท้องถิ่น
- ระบำ จะแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ

ระบำมาตรฐาน

- การแสดงที่มีลักษณะการแต่งกายยืนเครื่องพระ-นาง
- ทำรำเพลงร้องและดนตรีได้กำหนดไว้เป็นแบบแผน มีลักษณะเฉพาะตัว ตามแบบของนาฏศิลป์ไทย ไม่ควรแก้ไขตัดแปลงไปจากเดิม เช่น ระบำสี่บท ระบำย่องหงิด ระบำดาวดึงส์ ระบำกฤดาภินิหาร ระบำพรหมมาستر และระบำเทพบันเทิง เป็นต้น

ระบำเบ็ดเตล็ด

- การแสดงที่ประดิษฐ์คิดค้นหรือปรับปรุงขึ้นใหม่ตามความประสงค์ตามเหตุการณ์ ตามสมัยนิยม ตามเนื้อเรื่องและผู้ประพันธ์ต้องการ หรือเป็นระบำที่ใช้ประกอบการแสดงละคร
- การแต่งกายจะแต่งตามรูปแบบลักษณะของการแสดงนั้น ๆ เช่น ระบำนพรัตน์ ระบำชุมนุมเผ่าไทย ระบำไกรลาสสำเร็จ ระบำฉิ่ง ระบำโบราณคดี รำโคม เป็นต้น

รูปแบบการแสดงนาฏศิลป์ไทย

การรำ

ระบำ

การแสดง
เป็นเรื่องราว

การแสดง
เป็นชุดเป็นตอน

การแสดงละคร

- การแสดงที่ดำเนินเรื่องราว
- ใช้ตัวละครในการถ่ายทอดเรื่องราวต่าง ๆ โดยใช้การร้อง การแสดงออกของลีลาท่าร่า และบทเพลงที่ใช้ประกอบการแสดง
- แบ่งวิวัฒนาการตามยุคสมัย ได้แก่
  - ละครร่าแบบดั้งเดิม
  - ละครร่าแบบปรับปรุง
  - ละครที่พัฒนาขึ้นมาใหม่

รูปแบบการแสดงนาฏศิลป์ไทย

การรำ

ระบำ

การแสดง
เป็นเรื่องราว

การแสดง
เป็นชุดเป็นตอน

การแสดงเป็นชุดเป็นตอน

- การแสดงที่สอดแทรกอยู่ในการแสดงละครและตัดตอนนำมาแสดงเป็นชุดเป็นตอนสั้น ๆ
- เป็นการร่ายรำอวดฝีมือของผู้แสดง อาจเป็นการแสดงประเภทรำเดี่ยว รำคู่ หรือระบำ ขึ้นอยู่กับลักษณะการรำ

ใบงานที่ ๖ เรื่อง รูปแบบการแสดงนาฏศิลป์ไทย
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒ เรื่อง รูปแบบท่วงท่าลีลานาฏศิลป์
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๑๐ เรื่อง รูปแบบการแสดงนาฏศิลป์ไทย
รายวิชา ศิลปะ (ดนตรี-นาฏศิลป์) รหัสวิชา ศ๒๑๑๐๑ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ภาคเรียนที่ ๑

คำชี้แจง ให้นักเรียนเขียนแผนผังความคิดเรื่อง รูปแบบการแสดงนาฏศิลป์ไทย ตามหัวข้อที่ได้รับ

ใบงานที่ ๖

เรื่อง รูปแบบการแสดงนาฏศิลป์ไทย

คำชี้แจง

ให้นักเรียนเขียนแผนผังความคิด
เรื่อง รูปแบบการแสดงนาฏศิลป์ไทย
ตามหัวข้อที่ได้รับ

๑. รำ
๒. ละคร
๓. การแสดงเป็นเรื่องราว
๔. การแสดงเป็นชุดเป็นตอน

(สามารถดาวน์โหลดได้ที่ www.dltv.ac.th)

สรุป

รูปแบบ

การแสดง

นาฏศิลป์ไทย

การรำ

ระบำ

การแสดง
เป็นเรื่องราว

การแสดง
เป็นชุดเป็นตอน

บทเรียนครั้งต่อไป

เรื่อง รูปแบบการแสดงนาฏศิลป์ไทย
(ร่ำวงมาตรฐาน ๑)

สิ่งที่ต้องเตรียม

๑. ใบความรู้ที่ ๘ เรื่อง ประวัติความเป็นมาร่ำวงมาตรฐาน
๒. ใบงานที่ ๗ เรื่อง ประวัติความเป็นมาร่ำวงมาตรฐาน

(สามารถดาวน์โหลดได้ที่

www.dltv.ac.th)

